

25 februari 2018

GEEF MIJ GEEN RIJKDOM EN GEEN ARMOEDE

Bijbellezing: Deuteronomium 8,10-18 en Spreuken 30,1-9

Wat zou u ervan vinden als wij straks tijdens ons gebed aan de Here God zullen vragen of Hij ons dit jaar iets minder zou willen geven aan zegeningen dan in de afgelopen jaren? 'Here God, geef ons alstublieft dit jaar niet teveel, maak ons niet al te rijk.' ... Ik moet zeggen dat ik zo iets op de biddag van gewas en arbeid nog nooit heb gebeden..., maar op zich zou het helemaal in lijn zijn met wat Agur ons voorbidt.

Agur. Wie deze wijze man is, weten wij niet. Het enige dat wij van hem weten en van hem overgeleverd hebben gekregen, is een hoofdstuk uit het boek Spreuken. Het is een best ingewikkeld hoofdstuk waarin allemaal losse elementen bij elkaar lijken te zijn gevoegd. Ter introductie van zijn hoofdstuk stelt Agur zich heel bescheiden op. Zijn wijsheid stelt, zo meent hijzelf, helemaal niet zo veel voor: 'ik ben onverstandiger dan iemand anders', zo begint Agur... Agur maakt zich heel klein door vervolgens ook naar God te verwijzen als Degene die door niemand en niets is te evenaren: 'wie heeft de winden verzameld?', 'wie heeft de eindigen van de aarde vastgesteld?' En wanneer Agur zich heel bescheiden heeft opgesteld en God vanwege Zijn grootheid en macht heeft geprezen, spreekt hij vervolgens een gebed uit. Hij richt zich op God en vraagt God twee dingen. 'Twee dingen heb ik aan u gevraagd, voordat ik sterf'. Met andere woorden: 'twee dingen heb ik nodig in dit leven hier op aarde.' Het eerste wat Agur nodig heeft van God, is dat God hem bewaart voor 'valsheid en leugentaal', voor list en bedrog. Agur wist blijkbaar dat de woorden die over zijn lippen gingen niet altijd zuiver en oprecht waren..., dat er uit zijn hart dingen op konden borrelen die niet altijd zegenrijk waren... 'Houd mij ver van leugen en bedrog', zo vertaalt de NBV het eerste gebedspunt. En het tweede dat Agur vraagt is of dat God hem niet rijkdom of armoede wil schenken, maar het hem toegewezen deel brood. Of God hem zijn dagelijks brood, zijn quotum, zijn 'gewone portie' wil geven..., datgene wat hij nodig heeft om verder te kunnen.

Nou, dat je aan God vraagt of hij je wilt bewaren voor armoede, dat is misschien wel voor te stellen. Maar dat je ook aan God vraagt of hij je wilt bewaren voor rijkdom? ... Agur vertelt God - of misschien is het wel juist meer voor ons bedoeld en heeft hij het daarom opgeschreven - ook de redenen erbij waarom hij aan God vraagt om bewaard te worden voor armoede en rijkdom. Agur vraagt God om bewaard te worden voor armoede..., niet omdat hem dat zo zwaar zou vallen..., omdat hij het vernederend zou vinden om zijn hand op te houden bij de instanties..., nee, hij wil bewaard worden voor armoede omdat hij anders misschien voor de verleiding zou vallen om te gaan stelen. En Agur wil niet stelen. Waarom niet? *Omdat hij de Naam van zijn God niet wil aantasten*, zo zegt Agur. Stelen, iemand iets onvreemden, de belasting ontduiken, op een oneerlijke manier je bestaansmiddelen bij elkaar verzamelen, jaloers zijn op de bezittingen van een ander en hem of haar dat misgunnen..., daarmee doe je niet alleen een ander pijn, of de samenleving te kort..., maar daarmee tast je de eer van God aan. Je overtreedt Gods geboden. Je gaat bewust Gods goede grenzen over en tast Gods goede orde aan. Maar Agur wil juist Gods heilige Naam hooghouden!

En om diezelfde reden wil Augur ook niet te rijk zijn. Rijkdom op zich is geen zonde. Maar rijkdom brengt het gevaar met zich mee dat je - net zoals bij armoede - de eer van God aantast. Augur verwoordt het zo: 'want dan zou ik, als ik verzadigd ben (als ik van alles meer dan genoeg heb) God verloochenen door te zeggen: 'Wie is de HEERE?' 'Als ik zo rijk ben dat ik alles in overvloed heb..., dan loop ik de kans om God te vergeten..., dan dreigt het gevaar dat ik mijn

afhankelijkheid van God niet meer te beseft... dat ik zou gaan denken dat ik het wel allemaal zelf red zonder God...

Een heel wijs gebed van Agur... Daarom staat het denk ik ook in het Spreukenboek. Agur zet met dit gebed het bidden en vragen aan God, dat wij vanavond ook zullen gaan doen, op scherp: laten wij goed beseffen *wat* wij straks aan God gaan vragen. Ja, laten wij met elkaar goed beseffen *waarom* wij de dingen vragen die wij gaan vragen. Waarom bidden wij eigenlijk met biddag? Waarom doet u 's morgens uw gebed? Waarom bid ik voor het slapen gaan? Gaat het om onszelf... je behoeften... je zorgen... je huidige armoede of je rijkdommen misschien... om een rustig gevoel als je hebt gebeden..., of gaat het in je bidden om God Zelf? ... Agur vraagt om het hem toegewezen deel, om zijn 'gewone portie' (om het maar heel eenvoudig te zeggen)... en dat klinkt mooi, bescheiden. Maar Agur bidt hier niet om omdat hij zo'n bescheiden mens is, omdat hij met weinig tevreden is..., ook niet omdat hij denkt 'als ik niet te veel vraag, zou ik het misschien wel krijgen'..., nee hij vraagt God om niet teveel rijkdom en niet teveel armoede, omdat hij zich in die omstandigheden zou willen bevinden, waarin hij het meest en het meest zuiver op God gericht kan zijn. Agur vraagt: *'breng mij in die omstandigheden Here God, waarin ik U, het zuiverst zal kunnen dienen en eren'*.

Met biddag bidden wij dus om die dingen die wij nodig hebben om op God gericht te zijn, om met God verbonden te blijven, om Hem te dienen, te eren en lief te hebben.

Met biddag vragen wij God of Hij ons gewas en onze arbeid wil zegenen. Of iets moderner vertaald voor onze hoogontwikkelde samenleving: met biddag vragen wij God of Hij ons werk en inkomen, onze productieprocessen en sociale voorzieningen wil zegenen. Met biddag bidden wij God hierom en vertellen wij aan Hem in onze gebeden en liederen dat wij van Hem afhankelijk zijn. Dat er niets zal groeien en ontwikkelen zonder Zijn zegen. ... Maar door die woorden van Agur zie ik nog een diepere betekenislaag in deze biddag. Wij spreken niet alleen onze afhankelijkheid uit richting God en vragen Hem nederig allerlei dingen die wij belangrijk vinden..., nee, wij vragen God om datgene wat wij nodig hebben om Hem te dienen..., om mens te zijn in Zijn Naam, om volgeling van Jezus Christus te zijn..., om God te eren met ons leven. En misschien dat wij dan wel heel iets anders zullen ontvangen dit jaar, dan wij verwachten, of misschien hopen...

God bidden en zeggen dat je van Hem afhankelijk bent..., dat is op zich heel mooi..., het is goed om te doen met elkaar en ook steeds voor jezelf..., maar daarmee hoeft je gewone dagelijkse leven nog niet veel te veranderen..., daarmee kan je nog gewoon zo seculier en oppervlakkig leven als ieder ander. 's Morgens vraag je om je dagelijks brood, vervolgens doe je van alles en nog wat los, of wat losjes van God... en 's avonds dank je weer voor de dingen die je hebt kunnen doen. Ja, je beseft dat het eten dat je in de koelkast hebt een geschenk is..., je beseft dat het geen vanzelfsprekendheid is dat je werk het... je vertelt dat ook aan God en zingt erover in de kerk..., maar wat heeft dat nu te zeggen over je dagelijks brood, over je werk, over hoe je je leven invult? Hoe bepaalt die relatie met God nu je leven? Agur zorgt met zijn gebed voor een verdiepingsslag: niet alleen afhankelijk en nederig zijn, dat ook... niet alleen alles in afhankelijkheid durven te vragen aan God, dat ook... maar: God vragen wat je nodig hebt om Hem in je dagelijks leven te dienen en te eren. *Dat* is het doel van je bidden... Als je zo bidt, dan ga je niet alleen met God in gesprek, maar ook met jezelf in gesprek: wat heb ik nu nodig om God in mijn dagelijks leven te dienen en te eren? Gezondheid, of is dat niet gelijk nodig? Een modaal inkomen, of zegt dat niet zoveel? Een prachtige uitdaging, nieuw perspectief..., of zijn er andere dingen die belangrijker zijn?

Ik wil eerst nog even met u bij die rijkdom stilstaan, waar Agur het over heeft. Als je het zo als Agur bekijkt, dan kan

die rijkdom inderdaad een gevaar zijn. Aan de ene kant vind ik het wel heel cliché om tijdens een biddagdienst te waarschuwen voor onze welvaart. Ik wil liever niet zo'n dominee zijn die loopt te klagen over 'de wereld waarin wij leven'. Er wordt toch al zoveel geroepen in onze maatschappij. Laten wij vooral ook dankbaar zijn voor alle voorzieningen en middelen die wij hebben. Maar toch even die rijkdom...: Agur maakt mij wel bewust van hoe de rijkdom van invloed kan zijn op je denken en je danken, je beleven en je bidden. ... Mozes waarschuwde er ookal voor, zo hebben wij gelezen in Deuteronomium 8. Het volk, waar Mozes tegen sprak, had nog geen stap gezet in het Beloofde Land, zij had alleen nog maar de woestijn om haar heen. 'Pas op', zei Mozes toen men nog met beide voeten het woestijnzand stond..., 'pas op, dat de melk en honing van het Beloofde Land daar aan de overkant van de Jordaan, je niet van God zullen losweken. Blijf dicht bij God. Het Beloofde Land, het land van melk en honing, is een zegen, een geweldig geschenk van jullie Bevrijder, van de HEERE. Maar (vers 11): wees op uw hoede dat u God niet vergeet. En vers 14: pas ervoor op dat uw hart zich niet verheft..., dat je niet te groot gaat denken over jezelf en over je ongekende mogelijkheden...' Je ziet vervolgens deze woorden van Mozes gewoon uitkomen: in de geschiedenis van Israël..., maar ook in onze eigen geschiedenis duizenden jaren na Mozes: doordat wij zo zijn ontwikkeld in rijkdom en kennis..., doordat wij met onze kennis en wetenschap heel veel vraagstukken hebben opgelost... en doordat wij met onze rijkdom en verzekeringsstelsel heel veel van ons leven hebben veiliggesteld..., hebben wij God voor ons gevoel inderdaad niet meer zo hard nodig. God..., ja het is nog wel fijn dat Hij er is, omdat Hij wel iets van rust en troost geeft..., want het leven is er niet bepaald rustiger en vrediger op geworden..., maar verder...

Ik ben nu toch in de valkuil gestapt om heel grote woorden over de samenleving te gebruiken, maar laat ik proberen om het heel dicht bij onszelf te houden: in hoeverre zou die rijkdom en al die sociale voorzieningen en die overweldigende gezondheidszorg met al die middelen... in hoeverre zou dat nu mijn denken en mijn geloven op dit moment beïnvloeden? Ik kreeg van de week van een kerkenraadslid een artikeltje uit een krant waarin een Nederlandse vrouw die namens onze landelijke kerk in Jeruzalem werkt vertelde hoe men in Israel heel anders in het leven staat dan in bijvoorbeeld Nederland. Er is in dat land Israel en in die cultuur veel meer acceptatie van lijden, zo schrijft zij. Ziekte en dood zijn veel meer onderdeel van het leven. Ja, het is ontzettend verdrietig soms, zo schrijft deze vrouw die zelf ook haar man is verloren..., maar men kijkt naar elkaar om en biedt elkaar praktische hulp aan. We brengen onze pijn onder woorden in het gebed... en gaan vervolgens door met het leven. Deze mevrouw stelt de vraag: 'waarom zijn wij in het Westen eigenlijk bang voor ziekte en lijden en worden wij boos als het ons overkomt? En waarom worden wij dan soms boos op God? ... Zou die rijkdom die wij hebben misschien dan toch behoorlijk in de weg zitten? Al die mogelijkheden die wij hebben en al die middelen... die zorgen ervoor dat ons leven soms zo vol is komen te zitten..., dat wij zo druk bezig zijn met ons eigen persoonlijke leven, met ons levensproject... dat wij zo verslaafd zijn geraakt aan gelukkig zijn, aan ontplooiing, aan rust en zekerheid... zodat lijden en lasten eigenlijk geen plaats meer hebben in ons plaatje van het leven? ... Agur brengt ons weer terug bij waar het in mijn leven om gaat: God dienen in de situatie waarin ik mij bevindt. God liefhebben en eren, met Hem verbonden zijn, of het nu is in rijkdom of armoede, of ergens daartussen in. En daarom bid ik dat God mij die omstandigheden wil geven, waarin ik het beste op Hem gericht kan zijn. En als je het aan Agur zou vragen, dan zou dat zijn : niet al te rijk..., niet al te arm.

Wat is Agur heerlijk radicaal... Hij bidt niet slechts of God hem ervoor wil bewaren dat zijn rijkdom in de weg zou staan voor zijn geloof, nee, Agur bidt gewoon: 'geeft U mij alstu-

bleeft niet teveel!' ... Moeten wij dan inderdaad God nu gaan bidden of dit jaar de economische groei van ons land wat zal mogen temperen en dat de werkloosheid weer wat zal gaan toenemen en de hypotheekrente weer wat hoger zal mogen worden? ... Ik denk dat wij bij het verkeerde beginnen. Het gaat op zich niet om die rijkdom of die armoede. Daar ging het Agur volgens mij ook niet om. Het gaat om ons levensdoel: 'Here, wilt U mij helpen om dat doel voor ogen te houden in mijn leven om U te dienen, U toegewijd te zijn!'

Je kunt God, zoals Agur, vragen om niet al te veel rijkdom te ontvangen. Maar dat zou ook tot een wel heel erg gemakkelijke oplossing van het probleem kunnen worden: je legt dan de verantwoordelijkheid bij God neer, 'U moet de juiste omstandigheden geven, anders lukt het mij niet om U te dienen'. Nee, je zou bijvoorbeeld ook, als je veel rijkdommen hebt, met die rijkdommen heel goede dingen kunnen gaan doen, zodat ze je wat minder in de weg zitten. Er zijn tal van mogelijkheden. (We hebben vanavond ook nog een paar collecten, dus kom maar op...) Maar je kunt bijvoorbeeld ook bewust kiezen om bepaalde dingen niet te willen, niet te doen, niet te hebben..., ook al zou je de mogelijkheid ertoe wel hebben en doen en hebben zoveel andere mensen het wel. Consuminderen, zo noemde men dat een tijdje geleden. Want onze levensstandaard is vaak wel heel erg hoog... Je kunt er bewust voor kiezen om niet al teveel prikkels toe te laten: om niet die bladen te lezen bij de tandarts, of die tv-programma's te kijken die zo'n perfect plaatje van het leven voorstellen. Om niet elke dag door FaceBook te scrollen om te kijken wat voor leuke en interessante dingen iedereen eigenlijk doet. Er zijn zoveel middelen die je ertoe brengen om vooral op je eigen leven gericht te zijn... en je eigen levensinvulling... om je leven uit te bouwen, te verfraaien, gezelliger en prettiger te maken... Hoe goed is het om jezelf daarvoor bewust te zijn en je leven er soms gewoon voor af te schermen. Het gevaar is namelijk dat je leven zo vol loopt, dat God niet meer een plaatsje kan hebben.. of dat je leven zo gestileerd is, dat je voor jezelf zo'n beeld van het leven hebt gecreëerd..., dat dienen, lijden, strijden en jezelf opofferen er niet meer bij horen... Hoe vol zit mijn leven, mijn agenda, mijn gedachten.. met dingen die op mij zelf en op mijn eigen welbevinden zijn gericht? Bidt God of Hij je leven zo wil vormen, zodat het zuiver zal zijn..., echt..., waardevol, gericht op God.

Agur komt daardoor met zijn gebedswoorden heel dicht bij het Onze Vader. Agur vraagt God: 'voorzie mij van mijn toegewezen deel aan brood'. Ik denk aan die kernachtige woorden uit het Onze Vader: 'geef ons heden ons dagelijks brood'. Ook de woorden 'geef ons heden ons dagelijks brood' staan in het kader van de eer van God: zij worden voorafgegaan door de beden: 'Uw Naam worde geheiligd', 'Uw Koninkrijk kome', 'Uw wil geschiedde'... en zij worden gevolgd door de lofzegging 'want van U is het Koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid tot in eeuwigheid'. Het dagelijks brood, datgene wat wij nodig hebben om op de eer van God gericht te zijn in ons leven.

Wij gaan straks bidden. En ik hoop dat u en jij het bidden morgen en overmorgen zullen voorzetten. Vraag maar wat u nodig hebt. Voel je na deze preek vooral niet geremd om allemaal dingen te vragen. Maar als je met God in gesprek gaat, ga dan ook met jezelf in gesprek. Stel je zelf altijd eerst de vraag: 'waarom vraag ik dit?' Vraag ik dit, omdat dit mij dichter bij zal God brengen? Zal het mij helpen om dicht bij mijn hemelse Vader te blijven? Zal het een ander helpen om Gods liefde te ervaren en te verstaan? Vraag dan maar zo vrijpostig als je wilt. Want met zulke gebeden eer je God. Of het nu om armoede gaat, of rijkdom.

Heeft u vragen of een reactie: ds. E.G. (Eddy) de Kruijf // 010 210 89 71 // dekruijf@live.nl